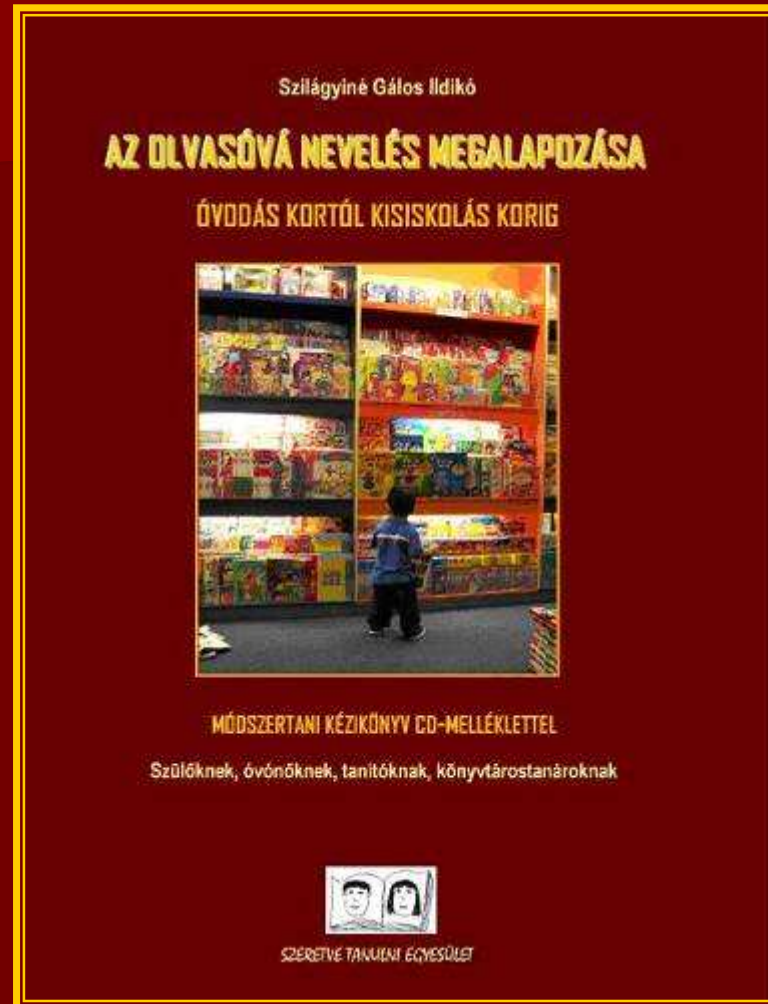

OLVASÓVÁ NEVELÉS

<http://olvasovanevels.gportal.hu>

A KÉZIKÖNYV FELÉPÍTÉSE

I. Olvasóvá nevelés pszichológiája és pedagógiája óvodás korban

1. Szövegértési képesség megalapozása az anyanyelvi nevelés eszközeivel
2. A mese lélektani, pedagógiai hatása a kisgyermek személyiség-fejlődésére
3. A család nevelő funkciója a kisgyermek érzelmi nevelésében
4. Óvodai irodalmi – esztétikai nevelés
5. Óvodából iskolába

II. Olvasóvá nevelés pszichológiája és pedagógiája kisiskolás korban

1. A szövegértő képesség kialakítása
2. A kisiskolás érdeklődése
3. Vélemények az olvasóvá nevelés problémaköréről: okok–érvek–ellenérvek
4. A tudatos alapozás eredménye

A KÉZIKÖNYV FELÉPÍTÉSE

III. Alsó tagozat könyvtárpedagógiai módszertana

1. Előzmények
2. Olvasóvá nevelés az iskolai könyvtárban
3. Könyv- és könyvtárhasználati célok, feladatok
4. Könyvtár-pedagógia kompetencia alapú feladatrendszere az alsó tagozaton
5. Könyvtárhasználat tervezése az iskola makrótervébe

Mellékletek

1. sz.: Vekerdi Iréne: Tudatos beszédhallás-fejlesztéssel az anyanyelvi műveltség emeléséért
2. sz.: Anyanyelvi fejlesztő játékok 3–7 éves gyermekeknek
3. sz.: Mesefeldolgozások
 - a) „Mesevarázs” - a hallott mese ábrázolása (beszédértés fejlesztése)
 - b) A beszédértés fejlesztése mesefeldolgozással
4. sz.: Ábécés könyvek olvasáspedagógiai és olvasás-pszichológiai elemzése
5. sz.: Fabulák (Mesék, tanítómesék, állatmesék)
Mesék – szövegértés gyakorlásához

Tóth Tibor – műfordító

„Olvasónak nem születik az ember; az olvasóvá válás nevelési folyamat eredménye, s itt kell keresni a baj okát.

Nem éri a gyerekeket kellő számban olyan hatás, amelyre igazán elkezdenének olvasni.

Ki a hibás?

A szülő? Aki a kezdetek kezdetén nem mesélt eleget a gyerekének, mert nem ért rá?

A pedagógus? Aki a tanterv előírásainak teljesítése közben képtelen volt időt szakítani arra, hogy olvasásra ösztönözze a tanulót?

Ne a bűnöst keressük, hanem a megoldást!”

MEGOLDÁSI PONTOK

OLVASÁSRA NEVELÉS

SZAKASZAI

CÉLJA

HOL?

FEJLESZTÜNK

MIT?

ÉLETKOR
SZERINT

8-10

5. KISISKOLÁS KOR ALAPOZÓ SZAKASZA

a belső
indíttatású,
motivált
olvasás

7-8

4. KISISKOLÁS KOR BEVEZETŐ SZAKASZA

szövegértő
olvasás

6-7

3. ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET

- nyelvi tudatosság megalapozása
- beszédfejlesztés
- olvasói attitűd

3-6

2. ÓVODA-CSALÁD

- beszédészlelés
- beszédértés
- nyelvi tudatosság játékos kialakítása

0-3
Család

- beszédhanghallás
- beszédtanulás

az
élményszerző,
ismeretközlő
irodalomból

M
Ó
D
S
Z
E
R
E
K

- kommunikáció
- magyarázat
- könyvek nézegetése

- anyanyelvi játékok
- szókincsfejlesztés
- mondóka, vers
- mese

- anyanyelvi játékok
- eseménykép
- felolvasás

- olvasáskor
- kérdés-felelet és
 - szómagyarázat

- felolvasás
- tanítói és könyvtárosi praktikák

I. A KÖNYV MEGSZERETTETÉSE

II. KÖNYVTÁR-PEDAGÓGIA

I. A KÖNYV MEGSZERETTETÉSE A CSALÁDBAN

Hermann Alice:

„A gyermekkorok két tündérvilága van:

a cselekvés síkján a játék, szellemi síkon a mese.

Milyen odaadás, mennyi mindenről megfélekedező áhítat ül ki
a mesét hallgató gyermek arcára...

Az önfelelt boldogságnak, a figyelő ámulatnak ezt a teljességét

később már sohasem, vagy az életnek csak egész ritka perceiben éli át.

Csodálkozhatunk-e, ha legtöbb anya szívesen mesél gyermekeinek?

A mese különösen közel hozza őket egymáshoz:

mintha megosztanák a varázslatot,

mintha együtt röpnének a griffmadár hátán...

Csak sajnálni lehet azt az anyát, aki ezt az örömet megtagadja magától.

A zigazán sajnálatra méltó persze az a gyerek, aki mese nélkül vagy
mesét ritkán hallva nő fel.”

I. A KÖNYV MEGSZERETTETÉSE 0-2 ÉVES KORBAN

I. A KÖNYV MEGSZERETTETÉSE

2-3 éves korban

*„Az a gyermek, aki beleszületik a könyvkultúrába, már maga is szívesen forgat könyveket 2 éves kora körül. Erre a legalkalmasabb ebben az életkorban a tárgyképeskönyv.”
(Mérei)*

A 2-3 éves gyermekeket a vershallgatás ragadja meg a legjobban, ám ekkor még a ritmus és a zeneiség hat rájuk, s nem a rím.

Vajon miért?

Ennek pszichológiai okai vannak:

A ritmus fontos tényezője különféle mozgásos sémáknak (pl. hangulatot kifejező mozgásoknak: örömben páros lábbal ugrálnak a földön, vagy idegességükben himbálják magukat).

Ebben a korban a mozgás játssza a legnagyobb szerepet a kicsik életében.

KÖNYV MEGSZERETTETÉSE AZ ÓVODÁBAN

Az olvasóvá nevelés megalapozásánál - kiemelten - két területre kell az óvodapedagógusnak figyelnie:

A) *a nyelvi-kommunikációs*, valamint az

B) *irodalmi-esztétikai nevelésre.*

Tapasztalatból tudjuk, hogy a *beszéd fejlettsége és az olvasás minősége között szoros kapcsolat van.*

Az a kisgyerek, akinek a beszédkésztsége magasabb szintű, hamarabb és gyorsabban tanul meg olvasni.

Gósy Mária, nyelvészprofesszor szerint:

„Az olvasás elsajátításának alapja az életkornak megfelelő anyanyelvi teljesítmény, s ezen belül is leginkább a

- beszédészlelési és

- beszédmegértési, valamint

- az ehhez kapcsolódó egyéb folyamatok.”

NYELVI-KOMMUNIKÁCIÓS NEVELÉS (beszédészlelés–megértés–szövegértés kapcsolata)

A beszédészlelésnél
felismeri a kisgyermek:
➤ a beszédhangokat,
➤ a hangkapcsolatokat,
➤ a hosszabb hangsorokat
és ezeket képes
az elhangzásnak megfelelően
megismételni.

A beszédmegértés
az elhangzó
➤ szavak,
➤ szókapcsolatok és
➤ mondatok, valamint
➤ a szövegek jelentésének,
tartalmának megértését
jelenti.

A jó beszédértés eredménye,
hogy a gyermek:
➤ tisztában van a szavak
jelentésével, amely segíti az
összefüggések felismerését,
➤ megérti, amire kérik,
➤ megérti, amit mesélnek neki.
Iskolában pedig
➤ meg fogja érteni, amit ő maga
olvas (szövegértés).

I. A KÖNYV MEGSZERETTETÉSE IRODALMI-ESZTÉTIKAI NEVELÉS

Bruno Bettelheim:

„A mese és a vers mindig a gyermek valóságos lelki és érzelmi színvonalán fejt ki hatását.

Hogy egy gyermeknek egy adott életkorban

melyik mese a legfontosabb, teljességgel attól függ,

hogy éppen hol tart a lelki fejlődésben,

hogy éppen milyen problémák foglalkoztatják leginkább.”

MESEKORSZAKOK (BÜHLER)

Bühler három nagy mesekorszakot különít el a gyermekek életében:

Az első a „Paprikajancsi-kor” (1–4 éves kor közötti időszak).

Ekkor még saját életének eseményei foglalkoztatják, s igénylik a mese tárgyával (báb, játék) való személyes kapcsolatot is.

A második korszak az „igazi mesék kora” (4–8 év között).

Életkori sajátosságaihoz igazodó, változatos és fordulatos a cselekményű, mesék érdeklik, melyek egy csodálatos álmvilágban viszik.

A harmadik pedig a „Robinson mesék kora” (8–9 éves kortól a pubertás elejéig tart).

Csökken a mesék iránti érdeklődés, inkább az egyszerű szerkezetű, izgalmas cselekményű történetek felé fordul.

A MESEI KETTŐS TUDAT (5 éves korig)

Mérei Ferenc:

„A gyerek tudja, hogy a szobában levő szőnyeg nem repül, hogy a szomszéd kutyája nem szólal meg, s ő semmiféle varázsszóra nem változhat tündérré... mégis örül, hogy a repülő szőnyeg eljuttatja a hőst céljához, s kétségbeesve várja, hogy a varanggyá változott királyfi visszaváltozzék.”

A mesei kettős tudat állapotában a kisgyermek egy *belső kép kivetítésével látja a világot.*

A belső képet úgy ismer meg, hogy „*lefényképezi*” agyában

- ❖ a látott vagy hallott és valamint az érzékelt dolgokat,
- ❖ és ezeket a belső képeket különböző érzelmi töltésekkel gazdagítja.

Itt nem csupán belső képi látványról van szó, hanem *olyan érzékleti együttesről*, melyben szerepet kap *mind az öt érzékszerv*: a látás, a hallás, a tapintás, az ízlelés és a szaglás is.

A BELSŐ KÉPEK

Vekerdy Tamás: „... a gyermek a tekintetét rám függeszti, de közben valahogy mögém vagy „fölém” néz, nem engem lát, hanem azt a belső képet, ami mesehallgatás közben képződik benne, és belső moziként pörög lelki szemei előtt. Mintha ébren álmodna.”

- ❖ A pszichológia a belső képkészítést *elaborációnak* nevezi.
- ❖ Mi is belső képekben dolgozzuk fel feszültségeinket, szorongásainkat, vágyainkat, dühünket.
- ❖ Ilyen belső kép a *gyermeki álmkép*, az *ábrándozás*, *emlékezés*, *töprengés*, vagy az olvasás során kialakuló *fantáziakép*.
- ❖ Ez a *képalkotás a gyermek gondolkodásának első kapaszkodója*, melynek segítségével tudatosan össze tudja vetni a múltbéli történéseket és tapasztalatait a jelennel és a várható jövővel.
- ❖ *Mesetudata* 5-6 éves korra alakul ki: a mese és valóság *különválasztásával*.

ISKOLA SZEREPE AZ OLVASÓVÁ NEVELÉSBEN

FONÉMATUDATOSSÁG–BESZÉDHANGHALLÁS – OLVASÁSI KÉPESSÉG KAPCSOLATRENDSZERE

Elsajátításánál fontos szerepe van a rövidtávú memóriának.

Két szintje létezik:

- *a betűző* (silabizáló) és
- *a folyékony olvasáskészség.*

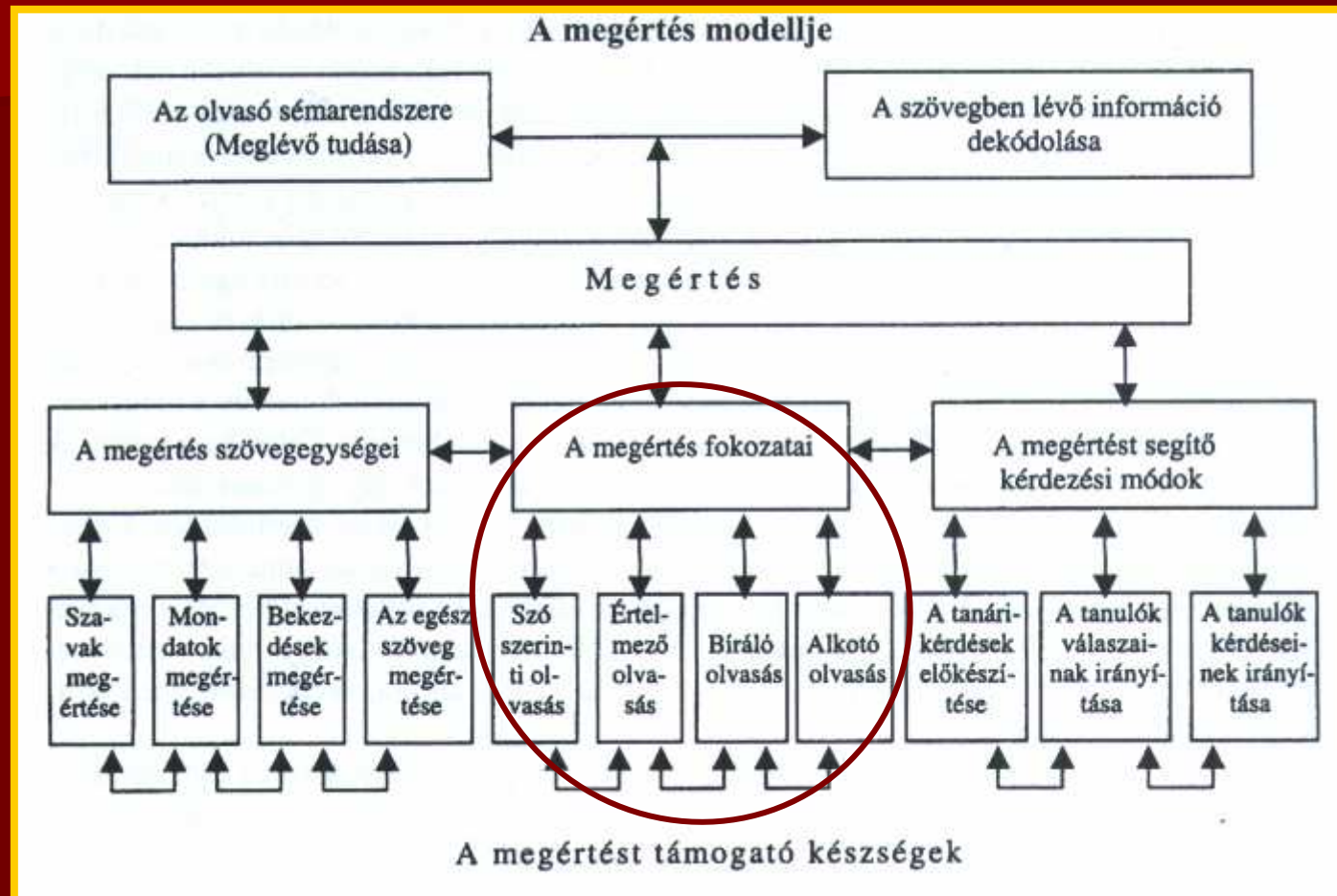
Akkor beszélünk ennek meglétéről, ha a kisgyermekben **tudatosul**, hogy

- a beszélt szavak hangokból (fonémákból) állnak és
- ezeket a fonémákat képes egymástól elkülöníteni.

Előfeltétele:

- a jó hallás és
- a helyes artikuláció [*zöngés-zöngétlen mássalhangzók megkülönböztetése, valamint ezek tudatos használata*].

A SZÖVEGÉRTÉS MODELLJE

Adamikné folyamatábrája (2003)

A KISISKOLÁS IRODALMI ÉRDEKLŐDÉSE

- ❖ Az **első osztályos** gyermekhez elsősorban a *tündérmesék* állnak közel, mert ezek közvetítik számára a legalapvetőbb értékeket.
- ❖ **Második osztályban** már az *állatmesék* érdeklik, melyek *erkölcsi igazság szemléltetésére* szolgálnak. Nagyon sokat tanul meg a kisiskolás az emberről, az emberi kapcsolatokról (*fabulák, Móricz Zsigmond állatmeséi*).
- ❖ **8–10 éves korban** kezdődik el az igazi irodalmi érdeklődés, amikor a – a mesék helyett – *igaz történeteket* kedvelik. *Életkori sajátossága, hogy olvasmányai olyasmiről szóljanak, ami megtörtént, de mégis rendkívüli.*

A személyes célú olvasás és szövegértés közvetlenül kapcsolatba áll az olvasás céljával, azzal, hogy *kedvtelésből* vagy *tanulási céllal* olvasunk. Ezért két olvasási célt különböztethetünk meg:

- a) *élményszerző olvasást* (szépirodalmi művek),
- b) *információszerző olvasást* (ismeretterjesztő művek).

A MÓDSZERTÁR CD-MELLÉKLET FELÉPÍTÉSE

AZ OLVASÓVÁ NEVELÉS MEGALAPOZÁSA	A CD TARTALMA
ÓVODÁS KORTÓL KISISKOLÁS KORIG	BEVEZETÉS
MÓDSZERTÁR	I. ÓVODÁSOK FEJLESZTÉSE
 <p>SZERETVE TANULNI Közhasznú Oktatói Egyesület</p>	II. KÖNYVTÁRPEDAGÓGIA
© Sz. Gálos Ildikó – 2008	III. GYERMEKIRODALMI SZÖVEGGYŰJTEMÉNY
Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítást, a nyilvános előadást is.	IV. KÖNYVTÁRPEDAGÓGIAI PREZENTÁCIÓK
ISBN 978-963-06-5616-0	LIKGYŰJTEMÉNYEK
	SZABADON FELHASZNÁLHATÓ ANYAGOK
	IMPRESSZUM
	KILÉPÉS

A MÓDSZERTÁR TARTALMA

BEVEZETÉS

I. ÓVODÁSOK FEJLESZTÉSE

1. A Gestalt látás
2. Szókincsfejlesztési mappa (prezentációk)
3. Kedvenc meséim (szöveggyűjtemény)
4. Mesefotók mappa (mesehívó-képek)
5. Képolvasás (képgyűjtemény)

II. KÖNYVTÁRPEDAGÓGIA

1. TERVKÉSZÍTÉS

- 1.1 Az iskolai könyvtár alapozó szerepe az egész életen át tartó tanulás során (Lifelong Learning)
- 1.2 A könyvtárpedagógiai program stratégiai terve
- 1.3 Könyvtárhasználat tervezése az iskola makrótervébe
- 1.4 Könyvtárhasználat tematikus és spirális tervezése

2. KÖNYVTÁRPEDAGÓGIA MÓDSZERTANA 1–4 ÉVFOLYAM

- 2.1 Módszertani segédlet tanítóknak
- 2.2 Játékos gyakorlatok és feladatok
- 2.3 Könyvtárhasználati lapok 1–2 évfolyam
- 2.4 Módszertani segédlet könyvtárostanároknak
- 2.5 Tudáspróbák
- 2.6 Mesefa értékelő lapok

3. ALSÓ TAGOZATOS MAGYAR ANYANYELVI TANMENETEK

- 3.1 Apáczai Könyvkiadó
- 3.2 Dinasztia Tankönyvkiadó
- 3.3 Forrás Kiadó
- 3.4 Mozaik Kiadó
- 3.5 Nemzeti Tankönyvkiadó – Meixner tankönyvek
- 3.6 Nemzeti Tankönyvkiadó – Integrált tankönyvcsalád

III. GYERMEKIRODALMI SZÖVEGGYŰJTEMÉNY

1. Szutyjev: Vidám mesék
2. Arany László: Magyar népmesék
3. Móricz Zsigmond: Állatmesék
4. Tanulságos mesék
5. Mesék könyve
6. Magyar Elektronikus Könyvtár gyermekirodalma (kötetenként)
7. MEK gyermekirodalmának tárgyszavas mutatója (szerző és cím szerint)
8. Magyar népmesék tanórai felolvasásra
9. Magyar mese és mondavilág Benedek Elek tollából
10. Grimm legszebb meséi
11. Móra Ferenc: Titulász bankója (történelmi elbeszélések)
12. Könyvtári Kisokos – könyvtári fogalmak kisszótára
13. Az információ fejlődése (írás–könyv–könyvtártörténet)

IV. KÖNYVTÁRPEDAGÓGIAI PREZENTÁCIÓK

1. Mese és valóság
2. A mese jellemzői
3. Könyvtárpedagógia
4. A könyv évezredek útja
5. Információkereső technikák
6. Könyvkiadók
7. Olvasóvá nevelés az alsó tagozaton

AZ ALSÓ TAGOZATOS KÖNYVTÁR- PEDAGÓGIA CÉLJA

1. Az olvasni tudás elmélyítése és megszerettetése.
2. A könyv- és könyvtárhasználatra való rendszeres rászoktatás.
3. Hozzászoktatni a tanulókat a komplex tanulási környezetre (könyvtárra).
4. A szabadidő értelmes eltöltésének és felhasználásának megtanítása.

A könyvtárhasználat során:

a) ismerjék a következő dokumentumtípusokat:

- gyermekújság,
- gyereklexikonok, szótárak és enciklopédiák,
- szép- és ismeretterjesztő könyvek.

b) ismerjék a következő dokumentum-azonosítókat:

- a könyv azonosító adatait (*szerző-cím, tartalomjegyzék, kiadó-kiadás, illusztrátor*), valamint
- a név- és tárgymutatót.

MI MOTIVÁLJA A KISISKOLÁST A TANULÁSBAN?

Látszólag egyszerű a válasz:

- az *értelmes, érdekes és jó feladat,*
- valamint az a tény, hogy *jó együtt dolgozni.*

A *tudásszerző motivációk* sorában fontos szerepe van a gyermekek eredendő *kíváncsiságának*. Ezért e belső késztetését kell kihasználnunk.

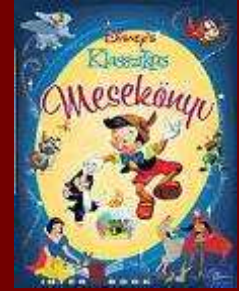
Ehhez *hatékonyan együtt kell működnünk az osztálytanítóval,* mert:

- tudnunk kell *első-második évfolyamos,* könyvtárba érkező kisdíákok *olvasási készségét, szövegértését.*
- *Harmadik-negyedik évfolyamon* először mindig *gyermek érdeklődéséhez mérten ajánljunk olvasmányokat,* majd az *osztálytanítóval egyeztetve, közös stratégiát dolgozzunk ki azért,* hogy a kisdíákok *kíváncsiságát felébresszük.*

KÖNYVTÁROSI PRAKTIKÁK

1-2. évf.

Év végén egy hirdetőt tehetünk ki a falújságra – osztályterembe, iskolai könyvtárba -, melyet minden kisiskolásnak írásba is odaadhatunk.

Motiváció:

Meseország bajba került, a Lustaság boszorkánya fenyegeti.

Aki legyőzi őt, az lehet Meseország királya.

Hogyan győzhetjük le?

Feladat:

Nyáron olvassatok el 10 mesét, írjatok róla vagy rajzoljatok képet.
Szeptemberben tartjuk a koronázási ünnepséget.

Ne hagyjátok, hogy a *Lustaság boszorkánya* győzzön a mesék felett!

KÖNYVTÁROSI PRAKTIKÁK

3. évf.

9 éves korra érnek meg a tanulók az önálló munkára, amikor már nem csak befogadni, hanem alkotni is szeretnének, amikor már képesek tudásukat valamilyen módon megszerezni.

Motiváció:

Rajzfilmklub a könyvtárban

A *Vízipók, csodapók* rajzfilmsorozat megtekintése, mely hihetetlen mennyiségű ismeretet ad.

Az *eltáncolt üzenetek* rész a méhek tájékozódásáról szól.

Könyvtárostanárok
Akadémiája

A tanulók - filmnézés közben – jegyzetjenek, mit látnak, majd a film végén kérdezzük meg: mi történik akkor, ha vizes lesz a méhek szárnya? (*nem tud repülni.*)

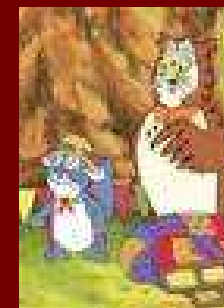
A rajzfilmből megtudhatjuk, hogy tánccal, mozgással beszélgetnek, és mutatják meg, hogy merre van a mézgyűjtő hely.

A film megtekintése után további kérdéseket tehetünk fel: pl. *hány kört tesznek meg a méhek, és milyen irányba.*

KÖNYVTÁROSI PRAKTIKÁK

4. évf.

Környezetismereti órához:

Természetfilmek a könyvtárban

- ❖ A környezetismerethez kapcsolódóan számtalan lehetőség nyílik a média felhasználására. Egyik fő téma az erdő élete, melyhez igen jól használható a *Tizenkét hónap az erdőn* című természetfilm.

Könyvajánlás a témához:

Pl.: Bölcs Bagoly sorozat, Búvár zsebkönyvek, Mit mesél a természet...

A gyerekek felkészülhetnek, egy-egy növény, állat vagy táj bemutatására, majd erről szóban beszámolhatnak.

A MESEFA

Minden kisiskolás kap az év elején évfolyamonként egy Mesefát, mely könyvtárhasználati tudását, jártasságát és olvasottságát méri. A fa leveli jelentik az adott témakör egy-egy ismeretének elsajátítását, melyet ha teljesít, akkor kiszínezheti a megadott betűjeles leveleket zöldre. Az a kisdíák győz, akinek legelőször lesz színes a Mesefája. (A fa törzse már az első órán bebarnulhat.)

Az egyéni, személyre szóló „Mesefa” mellett minden osztálynak van egy nagy Mesefája, (50x50cm), melynek leveleit akkor lehet zöldre „varázsolni”, ha egy-egy feladatot az osztály összes tanulója sikeresen megoldotta.

Ez a nagy Mesefa tükrözi az osztály tudásszínjét, melyet a könyvtár falán helyezünk el, inspirálva a „nemes”, osztályok közötti versengésre.

*„...nem biztos, hogy használsz hazádnak és az emberiségnek,
mikor alkotsz valamit;
isteni kegyelem kell ehhez.
De bizonyos, hogy használsz magadnak is,
hazádnak és az emberiségnek is,
ha mindennap időt adsz lelked művelésének,
elolvasod a kivételes alkotó szellemek valamely művének egyik szakaszát,
pontosan megismersz egy igazságot, vagy ismeretet.
Nem fontos, hogy sok író legyen egy közösségben,
de fontos, hogy sok olvasó legyen.
Nem fontos, hogy te szövegezd meg a szépet és igazat;
fontosabb, hogy megismerjed.” (Mátrai Sándor)*

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

<http://olvasovanevels.gportal.hu>